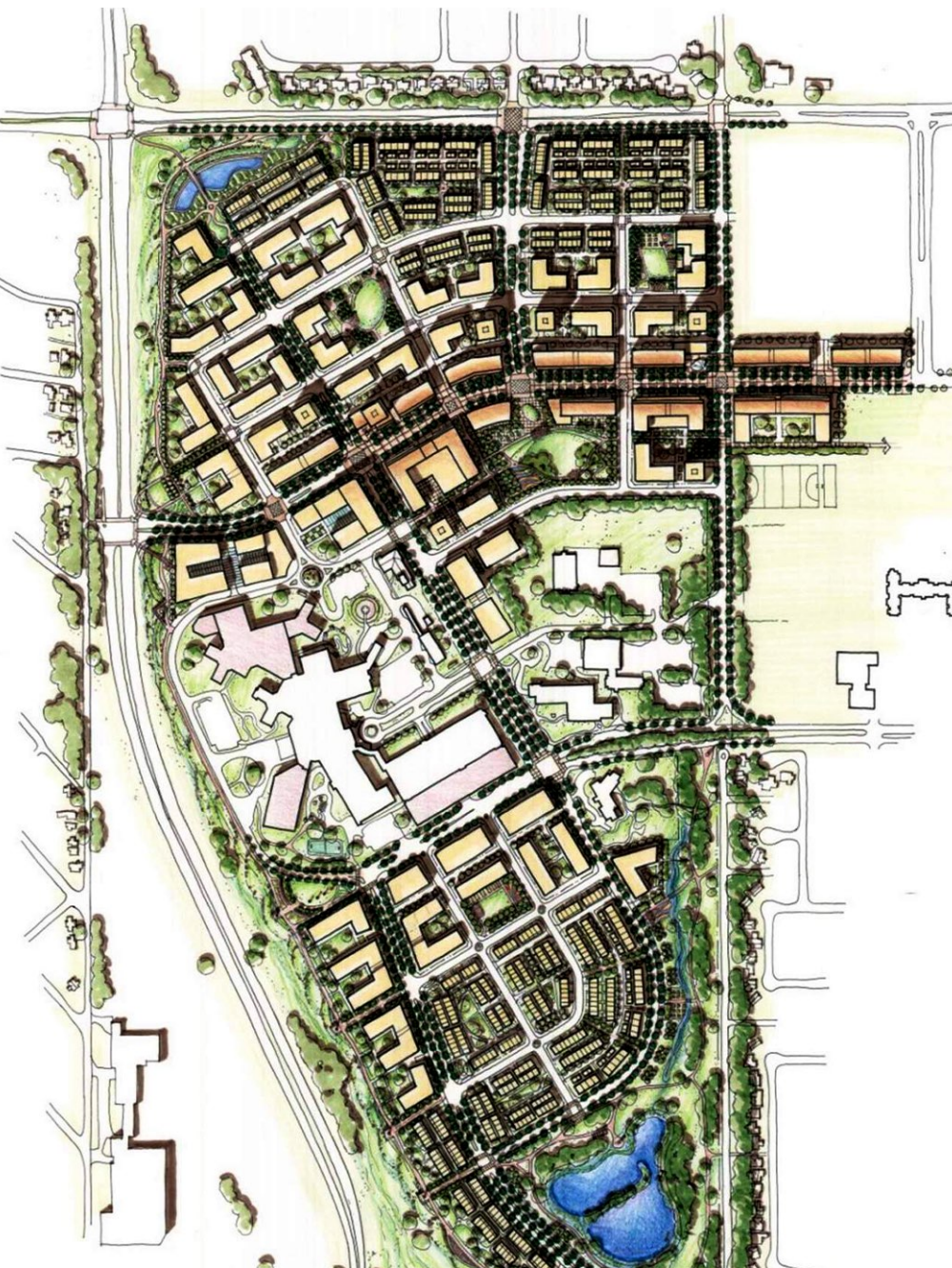

Οδηγός μαθήματος

ΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ

Κωδικός

ΠΥ0203

Εξάμηνο

4ο / Εαρινό

Ενότητα

Β1-Πόλη και Πολεοδομία

Ώρες διδασκαλίας ανά βδομάδα

4

Τρίτη 10.00 - 14.00

Αίθουσα - Α3

Μονάδες ECTS

5

Διδάσκοντες

Δημ. Καλέργης

Νικ. Σαμαράς

1. Αντικείμενο & Σκοπός

Το μάθημα αποσκοπεί σε μια εισαγωγή στις βασικές αρχές και εργαλεία της Αστικής Σύνθεσης και της Αρχιτεκτονικής Τοπίου. Πιο συγκεκριμένα, προσφέρει μια εισαγωγή σε ζητήματα του αστικού χώρου, της σύνθετης και πολυδιάστατης φύσης των πόλεων μέσα από συνθετικές αναζητήσεις και προβληματισμούς. Αντιπροσωπεύει μια εξέλιξη της αντίληψης και χωρικού σχεδίου από το μάθημα της Αρχιτεκτονικής Σύνθεσης του προηγούμενου εξαμήνου.

Στόχος του μαθήματος είναι να συμβάλει στη θεωρητική κατάρτιση των φοιτητών σχετικά με τη μορφολογία των σύγχρονων πόλεων και αστικών περιοχών, καθώς και να δοκιμάσει τις συνθετικές ικανότητές τους στο φυσικό σχεδιασμό του αστικού χώρου σε μικρή κλίμακα (συνήθως μιας περιοχής ή γειτονιάς). Πρόσθετα σε αυτό, το μάθημα εισάγει τους φοιτητές στις έννοιες του πράσινου αστικού σχεδιασμού και των παραμέτρων του περιβαλλοντικού σχεδιασμού του αστικού χώρου.

Το αντικείμενο του μαθήματος για την επίτευξη των παραπάνω στόχων επικεντρώνεται στον ανασχεδιασμό αστικών περιοχών που χρήζουν ανάπλασης (π.χ. υποβαθμισμένων και υπολειπουμένων δημόσιων υπαίθριων χώρων όπως πλατειών, πάρκων, εγκαταλειμμένων παλιών βιομηχανικών συγκροτημάτων εντός του αστικού ιστού, παλιών στρατοπέδων εντός του αστικού ιστού, παραλιακών μετώπων, κ.α). Στο πλαίσιο αυτό, το μάθημα διαρθρώνεται σε δύο ενότητες: α) τη Θεωρητική ενότητα (διαλέξεις) και β) τη Σχεδιαστική ενότητα (άσκηση).

Η θεωρητική ενότητα περιλαμβάνει σειρά διαλέξεων που παρουσιάζουν και αναλύουν τις μορφές αστικού χώρου που προέκυψαν στα πλαίσια των βασικών προσεγγίσεων (σχολών) του αστικού σχεδιασμού στο 2ο μισό του 20ου αιώνα και μέχρι σήμερα. Ειδικότερα, αναπτύσσεται η εξής θεματολογία: Φονξιοναλισμός, οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του αστικού σχεδιασμού, οι προσεγγίσεις με τη βοήθεια της περιβαλλοντικής ψυχολογίας, το Μεταμοντέρνο Κίνημα και ο τυπολογικός σχεδιασμός της πόλης, το Κίνημα της Αποδόμησης (Deconstruction) και η νεο-μοντέρνα μορφολογία του αστικού χώρου, τα φαινόμενα της Μετάπολης, τηλεπόλης, και της διάχυτης πόλης, η λειτουργία του δημόσιου υπαίθριου χώρου. Επίσης, η Θεωρητική Ενότητα εστιάζει και εξειδικεύει το θεωρητικό αυτό σκέλος σε σχέση με τη σύγχρονη ελληνική πόλη.

Η Σχεδιαστική Ενότητα περιλαμβάνει την εκπόνηση ομαδικής συνθετικής εργασίας (2-3 ατόμων) η οποία εντάσσεται σε έναν από τους εξής θεματικούς άξονες: Σχεδιασμός ή επανασχεδιασμός δημόσιων υπαίθριων χώρων (πλατείες, πάρκα), σχεδιασμός ειδικών

αστικών κτιριακών συνόλων (π.χ πανεπιστημιακά campus, θεματικά πάρκα), ανάπλαση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών, ανάπλαση παλιών υπολειπόμενων βιομηχανικών περιοχών, ανάπλαση παλιών στρατοπέδων εντός του αστικού ιστού, ανάπλαση αστικών θαλασσίων μετώπων, κ.α.

Οι προτάσεις που εκπονούνται από τους φοιτητές περιλαμβάνουν Σχέδια Γενικής Διάταξης του χώρου (συνήθως κλ. 1:500, 1:1000), τρισδιάστατες απεικονίσεις και τεχνικό κείμενο περιγραφής των προτάσεων ανασχεδιασμού του χώρου.

2. Δομή

Το μάθημα αποτελείται από δυο ενότητες, (α) το θεωρητικό, διάρκειας μιάμισης ώρας, και (β) το εργαστηριακό - σχεδιαστικό, διάρκειας δύομιση ωρών. Το θεωρητικό περιλαμβάνει μια σειρά διαλέξεων εισαγωγικών της έννοιας και του αντικειμένου της Αστικής Σύνθεσης.

Οι διαλέξεις επίσης αντιπροσωπεύουν ένα υποστηρικτικό και ενισχυτικό υλικό ανάπτυξης της ατομικής εργασίας (εργαστηριακό - σχεδιαστικό σκέλος), επικεντρώνοντας σε ζητήματα όπως: η έννοια της αστικής σύνθεσης, αναγνώριση χώρου, ανάπτυξη αστικών ζητημάτων και προβληματισμών, συσχέτιση χωρικών λειτουργιών και στοιχείων, κ.α. Η ομαδική εργασία αντιπροσωπεύει τον κορμό του μαθήματος και απαιτεί εβδομαδιαία υποχρεωτική παρακολούθηση και παραγόμενο σχεδιαστικό έργο καθώς διαμορφώνεται θεωρητικά και σχεδιαστικά η εξέλιξή της.

Η εργασία περιλαμβάνει δυο (2) ενδιάμεσες υποχρεωτικές παραδόσεις και παρουσιάσεις της ομαδικής εργασίας και μια τελική, στο τέλος του μαθήματος, το οποίο θα παρουσιαστεί στην περίοδο των εξετάσεων.

Αναλυτικά η δομή του μαθήματος:

α) Θεωρητικό πλαίσιο διαλέξεων θεωρίας αστικού σχεδιασμού.

Περιλαμβάνει σειρά διαλέξεων σχετικά με τη μορφολογία και τη δομή του σύγχρονου αστικού χώρου και των παραμέτρων του περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού. Παρουσιάζονται οι κυρίαρχες σχολές σκέψης στον Αστικό Σχεδιασμό κατά τις τελευταίες δεκαετίες καθώς και η εξέλιξη των ιδεών, της μορφολογίας, και της τυπολογίας των βασικών δομικών στοιχείων του αστικού ιστού της Ευρωπαϊκής πόλης: του δρόμου, της πλατείας και του οικοδομικού τετραγώνου. Στο πλαίσιο αυτό, συζητείται και αναλύεται και η ελληνική πόλη. Επίσης, παρουσιάζονται οι παράμετροι του περιβαλλοντικού σχεδιασμού (φύτευση, σκίαση, φυσικός δροσισμός, κ.α)

β) Ομαδική εργασία (2-3 ατόμων) αστικής σύνθεσης με συγκεκριμένα ζητούμενα και παραγόμενα σχέδια (αναλυτικά στο σχετικό έντυπο άσκησης μαθήματος).

Αφορά στην εκπόνηση συνθετικής εργασίας Αστικής Σύνθεσης, όπου οι φοιτητές εφαρμόζουν στην πράξη τις έννοιες και τις ιδέες που μαθαίνουν στην πρώτη ενότητα. Η άσκηση Αστικής Σύνθεσης είναι ομαδική εργασία (2-3 ατόμων) και αφορά στο σχεδιασμό και επανασχεδιασμό του αστικού ιστού σε μικρή κλίμακα (π.χ. 1:500, 1: 1.000) ενδεικτικά σε έναν από τους παρακάτω θεματικούς άξονες:

- i. Επανασχεδιασμός του δημόσιου υπαίθριου χώρου της πόλης με στόχο τη βελτίωση της εικόνας της πόλης ή/και της λειτουργίας του δημόσιου χώρου (πλατείες, δίκτυα πεζοδρομημένων διαδρομών, μικρά θεματικά πάρκα).
- ii. Ανάπλαση αστικών κενών όπως περιοχές του ιστού με κτιριακό δυναμικό σε υπολειτουργία ή αχρησία (π.χ. παλιές βιομηχανικές εγκαταστάσεις, στρατιωτικές εγκαταστάσεις, κ.α.).
- iii. Επανασχεδιασμός του δημόσιου υπαίθριου χώρου της πόλης με στόχο την ανάδειξη ιστορικών μνημείων και οικιστικών ενοτήτων (αρχαιολογικοί περίπατοι, ιστορικά κέντρα),
- iv. Ανάπλαση αστικών θαλασσίων μετώπων

Για την εκπόνηση της συνθετικής εργασίας, θα συζητείται η πορεία της συνθετικής άσκησης και θα γίνονται διορθώσεις των εργασιών από τους διδάσκοντες.

3. Μαθησιακά αποτελέσματα

Η ολοκλήρωση του μαθήματος προσφέρει τη γνώση σε βασικές αρχές και εργαλεία του αστικού σχεδιασμού και εκπόνηση σχεδίων γενικής διάταξης αστικού χώρου. Πιο συγκεκριμένα, οι βασικοί στόχοι του μαθήματος είναι:

(α) η θεωρητική κατάρτιση των φοιτητών σε ζητήματα αναγνώρισης, ανάλυσης του αστικού χώρου και

(β) η άσκηση των συνθετικών δεξιοτήτων των φοιτητών στον σχεδιασμό του αστικού χώρου.

Το μάθημα συμβάλει στη θεωρητική κατάρτιση των φοιτητών σχετικά με ζητήματα αναγνώρισης και ανάλυσης της μορφολογίας του αστικού χώρου, των κυρίαρχων διεθνών Σχολών Αστικού Σχεδιασμού που κυριάρχησαν από το 2ο μισό του 2ου αιώνα μέχρι σήμερα και παρήγαγαν τις σύγχρονες Ευρωπαϊκές πόλεις.

Επίσης, εισάγει τους φοιτητές στις δεξιότητες σχεδιασμού του αστικού χώρου μέσω εκπόνησης ομαδικής σχεδιαστικής εργασίας. Ειδικότερα, το μάθημα ασκεί τους φοιτητές στην εκπόνηση μελετών που αφορούν στον σχεδιασμό και τον ανασχεδιασμό αστικών περιοχών και αστικών «κενών» που χρήζουν ανάπλασης (π.χ. παλιών υπολειπουμένων βιομηχανικών περιοχών εντός του αστικού ιστού, παλιών στρατοπέδων εντός του αστικού ιστού, αστικών θαλασσίων μετώπων, υποβαθμισμένων και υπολειπουμένων δημόσιων υπαίθριων χώρων όπως πλατειών, πάρκων, κ.α.).

Το μάθημα προετοιμάζει τους φοιτητές, προσφέροντας βασικές ικανότητες αναγνώρισης και σχεδιασμού του αστικού χώρου ώστε να αντιμετωπίσουν με επάρκεια τις απαιτήσεις των μαθημάτων Πολεοδομίας και Αστικού Σχεδιασμού των επόμενων εξαμήνων.

4. Αξιολόγηση

Η συνολική αξιολόγηση του τελικού βαθμού του μαθήματος παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα και η συμμετοχή των επιμέρους σταδίων αυτής είναι υποχρεωτικά. Για την ορθή συμμετοχή στο μάθημα απαιτείται η συνεχής παρακολούθηση των φοιτητών διότι στη διαδικασία του σχεδιασμού και της σύνθεσης, η διόρθωση των εργασιών από τους διδάσκοντες αποτελεί μιας μορφής διδασκαλία η οποία δεν μεταφέρεται και δεν μεταδίδεται μέσω γραπτών κειμένων. Τέλος, η ομαδική εργασία προϋποθέτει τη συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων φοιτητών της κάθε ομάδας στις διορθώσεις, όπως και στην παρακολούθηση του θεωρητικού σκέλους του μαθήματος.

Κριτήρια αξιολόγησης - Παραδόσεις	Βαρύτητα
1η ενδιάμεση εργασία	10%
2η ενδιάμεση εργασία	10%
Τελική εργασία	40%
Γραπτή εξέταση (θεωρία)	40%
Σύνολο βαθμού	100%

5. Πρόγραμμα

Το μάθημα περιλαμβάνει δεκατρία (13) συνολικά μαθήματα τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα:

A/A	(α) Θεωρητικό σκέλος - Διάλεξη	(β) Εργαστηριακό σκέλος - Εργασία
1	Εισαγωγή στον Αστικό Σχεδιασμό. (Δ. Καλέργης)	<u>Εισαγωγή</u> : παρουσίαση άσκησης και ευρύτερης περιοχής μελέτης
2	Ιστορικά κέντρα ευρωπαϊκών πόλεων: ορισμοί, έννοιες, διαχρονική αντιμετώπιση. (Ν. Σαμαράς)	<u>Αναγνώριση χώρου 1</u> : βασικά χαρακτηριστικά περιοχής, σημαντικά στοιχεία
3	Εισαγωγή στην αντίληψη του χώρου: Γνωστικοί Χάρτες. (Δ. Καλέργης)	<u>Αναγνώριση χώρου 2</u> : σύνθετοι παράγοντες και ζητήματα του αστικού χώρου.
4	Παρουσιάσεις - διορθώσεις 1ης ενδιάμεσης παράδοσης.	<u>1η ενδιάμεση παράδοση άσκησης</u> : Αναγνώριση χώρου
5	Χρήση καννάβου και καμπύλων χαράξεων στο σχεδιασμό δημόσιων ελεύθερων χώρων. (Ν. Σαμαράς)	<u>Συνθετικό μέρος 1</u> : σκίτσα προτάσεων, συνδέσεων και λειτουργιών στην περιοχή μελέτης.
6	Εισαγωγή στον Συμμετοχικό Σχεδιασμό. (Κ. Λαλένης)	<u>Συνθετικό μέρος 2</u> : ανάλυση χώρο-κοινωνικών προβλημάτων και συγκεκριμένων χωρικών πολιτικών, χρήσεων γης, χωροθέτηση κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών.
7	Αστική πλατεία: Χωρικοί και Λειτουργικοί τύποι. (Α. Γοσποδίνη)	<u>Συνθετικό μέρος 3</u> : διαμόρφωση της δομής και των συστατικών στοιχείων της πρότασης.
8	Παρουσιάσεις - διορθώσεις 2ης ενδιάμεσης παράδοσης.	<u>2η ενδιάμεση παράδοση άσκησης</u> : Σχεδιαστική πρόταση χωροθέτησης και βασικής αστικής σύνθεσης
9	Η ιστορικότητα του κέντρου της ελληνικής πόλης, βαθμός συνειδητοποίησης, διαχρονική αντιμετώπιση. (Ν. Σαμαράς)	<u>Συνθετικό μέρος 4</u> : διαμόρφωση σχεδίων γενικής διάταξης του συνόλου της περιοχής μελέτης..

10	Σχεδίαση ειδικών εφαρμογών: Τρισδιάστατος σχεδιασμός (ΚΕΠΣ). (Ν. Σαμαράς)	Συνθετικό μέρος 5: τριδιάστατες απεικονίσεις του αστικού χώρου.
11	Η εικόνα της πόλης και στρατηγικές χωρικού μάρκετινγκ. (Δ. Καλέργης)	Παρουσιάσεις - διορθώσεις.
12	Έργα αστικής σύνθεσης (Vol.1): Ιουδαϊκό μουσείο στο Βερολίνο / Daniel Libeskind (Δ. Καλέργης)	Παρουσιάσεις - διορθώσεις.
13	Οδηγίες και παραδείγματα τελικής παράδοσης άσκησης (Δ. Καλέργης)	Παρουσιάσεις - διορθώσεις.

6. Βιβλιογραφία

α) Προτεινόμενα

1. Γοσποδίνη, Α. & Μπεριάτος, Η. (επιμ.) (2022) *Τα νέα αστικά τοπία, και η ελληνική πόλη*. Εκδόσεις Κριτική: Αθήνα.

Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 11793

Πίνακας περιεχομένων: <https://static.eudoxus.gr/books/93/toc-11793.pdf>

2. Γοσποδίνη, Α. (επιμ.) (2008) *Διάλογοι για το σχεδιασμό του χώρου και την ανάπτυξη*. Εκδόσεις Κριτική: Αθήνα.

Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 11495

Πίνακας περιεχομένων: <https://static.eudoxus.gr/books/95/toc-11495.pdf>

β) Συμπληρωτική

3. Ιωάννου, Β. (2014). *Πολεοδομικός σχεδιασμός και αρχιτεκτονική της πόλης*. Εκδόσεις Επίκεντρο: Αθήνα.

Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 41955396

Πίνακας περιεχομένων: <https://static.eudoxus.gr/books/96/toc-41955396.pdf>

4. Κοσμόπουλος, Π. & Μιχαλοπούλου, Κ. (2017) *Περιβαλλοντικός σχεδιασμός- Συνθήκες άνεσης και μικροκλίμα σε υπαίθριους αστικούς χώρους*. Εκδόσεις University Studio Press: Θεσσαλονίκη.

Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 68372883

Πίνακας περιεχομένων: <https://static.eudoxus.gr/books/https://static.eudoxus.gr/books/83/toc-68372883.pdf>